

Una experiència de valoració del grau d'internacionalització dels estudis per treballar en un món global: quines competències, quina formació?¹

Pilar Iranzo

Departament de Pedagogia, Universitat Rovira i Virgili

Anna Ardévol

Departament de Bioquímica i Biotecnologia, Universitat Rovira i Virgili

Natàlia Català

Departament de Filologies Romàniques, Universitat Rovira i Virgili

Montse Poblet

Departament de Bioquímica i Biotecnologia, Universitat Rovira i Virgili

1. Descripció de l'experiència

1.1 Fonamentació i antecedents

La vida professional dels titulats universitaris es desenvoluparà, cada vegada més, en entorns internacionals. És per aquest motiu que la internacionalització dels estudis superiors és un objectiu compartit a escala mundial i s'està perseguint des de diferents models. Els autors que segueixen la línia de la *Internacionalització a casa* (IaH) entenen que aquesta és la dotació, a tots els estudiants, de competències interculturals i internacionals per ser ciutadans i professionals en un món global (Beelen, 2007; Berardo,

---

¹ La base d'aquest treball es va presentar al VIII CIDUI. Congrés Internacional de Docència Universitària i Innovació (Tarragona, 2014).

K., Deardorff, D., 2012; Deardoff, D. K., Hans de Wit, M. J., Adams, T., 2012; Leask, Bridge, 2013). En aquest marc, el pla pilot per analitzar el grau d'internacionalització del currículum universitari que s'està duent a terme en tres titulacions de la URV (Llengua i Literatura Hispàniques, Enologia/Biotecnologia² i Educació Infantil-seu Baix Penedès)³ i, si escau, incrementar-lo, s'alinea amb un dels objectius de l'AQU, que és augmentar les titulacions acreditades amb la dimensió addicional voluntària "internacional"⁴.

Fins ara, el que més s'ha treballat a les universitats és el foment de la mobilitat dels estudiants, els professors, els investigadors i el personal d'administració. Aquesta mobilitat actualment arriba a un percentatge, si bé creixent, limitat d'estudiants, però la necessitat de formació global ho és per a tots el titulats. Treballar la *Internacionalització a Casa* (IaH) i, en concret, garantir la Internacionalització del currículum, implica el repte que els currículums acadèmics, en aquest cas els de la URV, siguin capaços de dotar d'una formació global els estudiants perquè els permeti exercir les seves competències professionals de forma intercultural (Soria, Troisi, 2014).

Durant el curs 2012-13, un grup de persones formades per tècnics d'internacionalització i responsables d'ensenyament van seguir un curs telemàtic d'Internacionalització del Currículum (Columbus Association), del qual es va derivar l'oportunitat i l'interès per desenvolupar un programa pilot pensat per incrementar la internacionalització en els estudis implicats.

1.2 Objectius

Al llarg del procés que descrivim, els objectius han estat:

1. Treballar de forma interdisciplinària per aproximar-nos a un model d'internacionalització del currículum aplicable a diferents titulacions.
2. Definir unes competències d'internacionalització per als titulats de la URV.
3. Analitzar les competències que hi ha en les titulacions per valorar fins a quin punt cobreixen la internacionalització dels titulats.
4. Obtenir eines i establir processos que permetin avaluar "objectivament" el grau d'internacionalització de les titulacions a la URV.

² Inicialment, l'estudi participant va ser Enologia. En el curs 2015-16, Enologia ha deixat de participar i s'ha incorporat Biotecnologia. En aquest treball les dades que es mostren són les que pertanyen a la primera fase de l'anàlisi i, per tant, són les d'Enologia.

³ Projectes ICE-URV 2012-13 Ref.: 19A/13: "Pla Pilot d'Internacionalització del Currículum en tres titulacions de grau de tres àrees científiques diferents (Filologia, Enologia i Educació)" i ICE-URV 2014-16 Ref.: B01/14 "Pla Pilot d'Internacionalització del Currículum en tres titulacions de grau de tres àrees científiques diferents (Filologia, Biotecnologia i Educació): Millores amb el professorat i estudiantat".

⁴ *Guia per a l'acreditació de les titulacions oficials de grau i màster*. Versió: 1.0. Novembre de 2013. Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya. Barcelona: B-28.219-2013. <http://www.aqu.cat/doc/doc_79088268_1.pdf>.

1.3 Metodologia i resultats

1.3.1 Concepte i competències d'internacionalització

D'entre diverses perspectives d'internacionalització, ens hem centrat en la més enfocada a la formació i les competències que els titulats universitaris han d'assolir, la vida professional dels quals es desenvoluparà, de forma creixent, en entorns globals caracteritzats per la interculturalitat i, en conseqüència, per exigències de comprensió de contextos i posicions múltiples. Dins d'aquesta perspectiva, la línia de la Internacionalització a Casa (Internationalisation at Home, IaH), desenvolupada des dels anys noranta, entén la internacionalització com la dotació a tots els estudiants de competències interculturals i internacionals per ser ciutadans i professionals en un món global (Beelen, 2007; Brandenburg, de Wit, 2011; Hudzik, 2011; Berardo, K., Deardorff, D., 2012; Deardorff, D. K., de Wit, H., Adams, T., 2012; Leask, Bridge, 2013). Promovent-la, es busca que TOTS els estudiants adquireixin aquestes competències, i que no només es considerin internacionalitzats aquells amb alguna experiència de mobilitat en un altre context i/o institució. Els processos d'internacionalització, per ser-ho, han de plantejar-se des de perspectives de comprensió i actuació integrals:

“Therefore, what we need are people who understand and define their role within a global community, transcending the national borders, and embracing the concepts of sustainability—equity of rights and access, advancement of education and research, and much more. But essentially, we need to reaffirm the core role of universities: to help understand this world and to improve our dealing with it.” (Brandenburg, de Wit, 2011:17).

I seria així perquè la universitat també té, segons els mateixos autors, un mandat inherent de desenvolupament integral:

“...the ultimate mandate of a university is to make the world a better place through research, teaching, learning, innovation, and civic engagement.” (Brandenburg, 2011:19)

Hudzik, J. K. (2011:10) va plantejar el terme *Comprehensive internationalization* com el compromís, confirmat per l'acció, d'infondre perspectives comparatives i internacionals en la docència, la recerca i el servei de l'educació superior. L'essencial és considerar-lo com un imperatiu del lideratge institucional, els professors i els estudiants, i dels serveis acadèmics i de suport. En tot cas, allunyar-se de posicions ingènues i/o demonitzadores respecte de la internacionalització implica construir paràmetres d'anàlisi (Brandenburg, de Wit, 2011; Lee, 2013).

Pel que fa a les competències d'internacionalització, vam seleccionar-ne algunes a partir de la matriu de competències que diverses universitats consideraven indicado-

res d'internacionalització⁵. A partir de la mateixa selecció, quatre experts i/o entitats en van fer la revisió: AQU, M. Ángeles Caamaño (Filologia Francesa, URV), Jeanine Gregersen-Hermans (director of Student Recruitment, Universitat de Hull, Yorkshire, UK) i Jos Beelen (Universitat de Ciències Aplicades, Amsterdam). Les idees bàsiques que fonamenten les competències d'internacionalització són:

1. La necessitat d'incloure processos d'interculturalitat.
2. L'especificació de la seva composició amb dimensions conceptuals, procedimentals i actitudinals.
4. La recomanació (Jos Beelen) que el procés de la seva formulació o reinterpretació es faci de 'baix a dalt'. Com és sabut, les llistes de competències no asseguruen que aquestes s'integrin en els plans d'estudi i, en conseqüència, tampoc que es tradueixin en experiències reals per a estudiants, professors, facultats, etc., llevat que siguin el fruit d'una apropiació de qui les ha de promoure i/o ensenyar i aprendre.
5. L'exigència que siguin concretes i avaluables, tot i que, quan es formulen, es tendeix arreu, i fins i tot ho fan els experts que reclamen tal concreció, a formulacions 'abstractes'. Cal assumir aquesta dificultat i organitzar oportunitats de conrear-les, encara que la seva avaluació sigui complexa.

La llista de competències d'internacionalització que vam establir (que integra les revisions dels quatre experts) és la següent:

CONCEPCIONS O CONEIXEMENTS CONCEPTUALS

Específics:

- ✦ Demuestra conèixer la dimensió internacional dels coneixements específics de la seva titulació.
- ✦ Demuestra conèixer la dimensió internacional de l'actuació de les professions relacionades amb la seva titulació (aspectes ètics, habilitats, condicions professionals i laborals, etc.).
- ✦ Sap la terminologia de la seva disciplina en anglès i/o en altres llengües.

Generals:

- ✦ Demuestra comprensió teòrica sobre els processos de percepció i atribució culturals en les interaccions humanes.
- ✦ Ha reflexionat sobre la dimensió d'internacionalització i en com influeix en la seva pròpia posició professional.

⁵ Treball dut a terme en el context del curs Implementing Internationalisation at Home. E-workshop proposat per la URV i organitzat per Columbus Association durant el curs 2012-13: <[http://www.columbus-web.org/images/admin/E-workshop%20IaH%20Columbus\(2\).pdf](http://www.columbus-web.org/images/admin/E-workshop%20IaH%20Columbus(2).pdf)>.

HABILITATS i/o PROCEDIMENTS

Genèriques:

- És capaç d'actuar adequadament i amb eficàcia en diferents entorns i ambients de treball (emmarcats per la diversitat cultural).
- És capaç d'integrar la diversitat cultural en les seves activitats diàries i en el seu comportament professional.

Comunicatives:

- Pot comunicar-se eficaçment en anglès i/o en d'altres idiomes.
- Pot entendre textos científics en anglès i en altres idiomes per a resoldre problemes professionals i pot produir informes diagnòstics en aquestes mateixes altres llengües.
- Pot comunicar i defensar una posició individual o grupal davant d'una audiència lingüística i culturalment diversa.

Professionals:

- Sap utilitzar la informació de fonts internacionals per a resoldre problemes en el seu camp professional.
- És capaç de situar la seva pràctica professional en un context global/comparar-la amb altres contextos i països.

ACTITUDS:

- És curiós i obert a d'altres cultures, civilitzacions i experiències i és capaç de i està disposat a participar i aprendre en contextos de diversitat.
- Està disposat a participar i treballar positivament amb i per a la diversitat cultural, ètnica i lingüística.

1.3.2 Mapping (*mapa*) de competències pròpies d'internacionalització en els tres estudis del pla pilot

Els conceptes d'internacionalització i interculturalitat no es van considerar explícitament entre els aspectes clau del currículum nuclear de grau de la URV que el Consell de Govern va aprovar el 21 de febrer de 2008. Amb la finalitat d'identificar, tot i així, la presència de competències que sí que inclouen aspectes d'internacionalització en els plans d'estudi de les titulacions de grau analitzades, se'n van seleccionat tres, considerades les més directament relacionades (C5, C1 i B6):

C5. Comprometre's amb l'ètica i la responsabilitat social com a ciutadà i com a professional (nuclear).

C1. Dominar, a nivell intermedi, una llengua estrangera, preferiblement l'anglès (nuclear).

B6 Comunicar informació, idees, problemes i solucions de manera clara i efectiva en públic o en àmbits tècnics concrets (transversal).

En aquesta anàlisi inicial, el Servei de Recursos Educatius (SRE) de la URV va fer diverses consideracions i recomanacions. Una de les conclusions és que el mapa de competències de la URV s'hauria d'ampliar per considerar la internacionalització més explícitament, tal com hem vist que està plantejant l'AQU.

La taula 1 mostra que aquestes competències es troben incloses en els tres ensenyaments (en unitats d'ECTS), si bé, de forma desigual, en part i esperablement, perquè es tracta d'estudis de branques de coneixement diferents. Hem comptabilitzat tant les assignatures que les inclouen com el total d'ECTS que representen en estudis de grau de 240.

Els tres estudis tenen una major presència de la B6, competència de comunicació, seguida de la C5, de responsabilitat i ciutadania, i molta menys presència de la C1: mentre que Enologia deixa la competència C1 en una assignatura optativa, els altres dos estudis la tenen en assignatures obligatòries. El grau de Llengua i Literatura Hispàniques contempla l'obligatorietat de l'anglès i d'una altra llengua estrangera (francès o alemany). En tot cas, la URV no va assumir l'ensenyament de la llengua estrangera com a mandat. La presència, sobretot, de la C5 i la B6 en les assignatures obligatòries assegura que tots els estudiants les treballen.

Com a particularitats de cada estudi, trobem que el nombre d'assignatures (i, per tant, de crèdits) que avaluen aquestes competències, en el grau de Llengua i Literatura Hispàniques, és, en principi, suficient, però, en un ensenyament adscrit a la branca d'Art i Humanitats, seria lògic esperar que fossin moltes més les assignatures que incloguin competències de caire internacional i intercultural específiques, no visibles en aquesta primera aproximació, cosa que coincideix amb la recomanació d'explicitar aquests continguts en competències específiques que estiguin més d'acord amb els requeriments actuals.

Pel que fa a Enologia, les competències nuclears seleccionades s'avaluen, principalment, en les assignatures obligatòries i en el treball de fi de grau. La competència transversal B6 és la que s'avalua en més assignatures entre les obligatòries (en un 40% dels crèdits) i en una d'optativa. La B6, la més avaluada en l'ensenyament perquè és intrínsecament bàsica en una formació de caire científic, no implica, necessàriament, el caire intercultural que es persegueix.

Educació Infantil mostra una bona presència de la C5 en les assignatures obligatòries, que seria la més específica sobre interculturalitat (46%), una presència elevada de la B6 (70%) i una presència menor de la C1 (26%). L'optativitat completaria aquesta presència, tenint en compte que el grau inclou una menció específica de llengües estrangeres i una altra d'atenció a la diversitat, àmbits en què la internacionalització i la interculturalitat són centrals.

Taula 1. Nombre d'assignatures (en ECTS totals) que inclouen les competències indicades en cada ensenyament de grau analitzat.

GRAUS		Competències		
		B6	C1	C5
EDUCACIÓ INFANTIL	Obligatòries	168	63	111
	Optatives	63	18	33
LLENG. I LITERATURA HISPÀNIQUES	Obligatòries	24	24	24
	Optatives	12	12	0
ENOLOGIA	Obligatòries	101	0	29
	Optatives	3	3	0

1.3.3 Caracterització de bones pràctiques d'internacionalització

Quines serien, globalment, les accions que un pla d'estudis internacionalitzat duria a terme quant a la planificació i gestió del currículum, metodologia i animació de l'activitat d'estudiants, professors i comunitat educativa? Aquesta és l'altra pregunta prèvia a valorar el grau d'internacionalització dels estudis analitzats. Amb l'objectiu de disposar d'una eina per analitzar la percepció del grau d'internacionalització dels currículums, es va partir del document que van elaborar els professors Michelle Barker, Elisha Frederiks i Brona Farrelly⁶ per fer enquestes en línia per a les responsables d'ensenyament i per als professors responsables de les assignatures de cada grau. En una anàlisi posterior es va incorporar la percepció dels estudiants dels darrers cursos de les titulacions a fi d'augmentar el contrast de percepcions.

Els aspectes pels quals es va preguntar incloïen el contingut i el disseny de les assignatures, els processos d'ensenyament–aprenentatge i d'avaluació, els recursos, les eines i els materials d'instrucció, i també les activitats extracurriculars. Presentem, com a exemple, el qüestionari per als professors (annex 1).

Pel que fa al grau de resposta, i referint-se només a les enquestes aplicades el curs 2013-14, a més de la de les tres responsables dels ensenyaments, va ser significativa la dels professors responsables d'assignatures: en Llengua i Literatura Hispàniques va ser del voltant del 75% i en Educació Infantil del 100% dels demanats. Els estudiants de 4t han estat, aproximadament, un 40% i, en el cas del grau d'Educació Infantil, s'ha obtingut un nivell de resposta (entre els estudiants de 3r i 4t) d'un 68%.

⁶ GIHE, Good Practice Resource Booklet on Internationalisation of the Curriculum <http://www.griffith.edu.au/___data/assets/pdf_file/0011/186905/LoC_Course-level.pdf>.

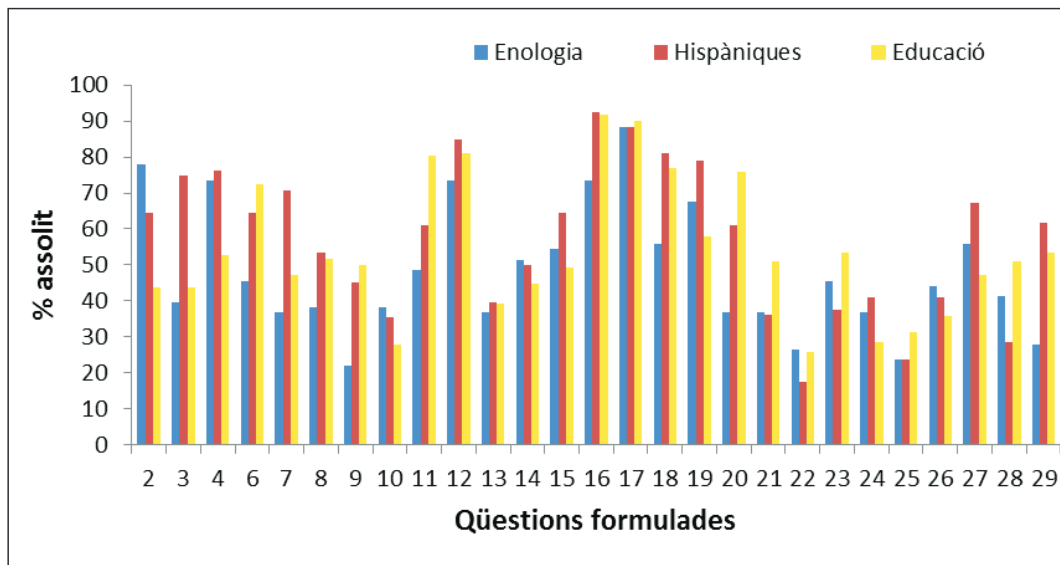
Com es veu, el qüestionari per a professorat recull 29 preguntes, precedides de qüestions descriptives de l'assignatura sobre la qual contesten (nom, curs en què s'imparteix, tipus d'assignatura i nombre d'estudiants) i seguides d'una darrera pregunta oberta sobre comentaris.

Les respostes possibles són de dos tipus:

- Valoració entre 1-4 sobre el grau d'assoliment en l'assignatura de què són coordinadors (i/o docents).
- Opció a opinar que aquella pregunta no té sentit en l'assignatura ("no escau") i opció a no respondre ("NS/NC").

De les múltiples anàlisis possibles, la integrada de les respostes obtingudes en els tres ensenyament interessa, particularment, de cara a valorar la validesa d'aquesta enquesta per avaluar el grau d'internacionalització de les diferents titulacions. A més, cada responsable acadèmic havia d'identificar quins eren els aspectes que es consideraven prou assolits i quins eren els susceptibles de millora en la direcció de la internacionalització dels estudis que representa. La figura 1 mostra el resultat dels aspectes que el professorat de cada ensenyament va considerar més assolits.

Figura 1. Percentatge de puntuació positiva assolida en cadascuna de les qüestions que formaven part de l'enquesta adreçada al professorat, en cadascun dels ensenyaments avaluats.

Si es recull quins són els aspectes que tots tres estudis consideren assolits en més d'un 60%, n'obtenim la taula 2.

Taula 2. Aspectes que en la majoria d'assignatures (> 60%) es consideren que ja estan inclosos i % de mitjana de professors que han escollit l'opció "no escau" en tots aquests aspectes:

	Assolides > 60%	Oportunitat
Enologia	2, 4,12,16,17,18	4,90
Hispàniques	2,3,4,6,7,11,12,15,16,17,18,19,61,27,29	8,53
Educació Infantil	6,11,12,16,17,18,20	2,04

De l'anàlisi de la taula 2, en destaquen 7 aspectes que es troben inclosos en un nivell elevat (superior al 60%) en tots els ensenyaments: en dos graus les preguntes 2,4 i 11 i, en els tres, les preguntes 12,16,17 i 18.

2. En quin grau la bibliografia amb què es treballa prové de fonts internacionals?

4. L'assignatura té en compte el marc internacional de la disciplina o la professió?

11. L'assignatura preveu l'ús combinat de formats, recursos i metodologies presencials, semipresencials i en línia, de manera que garanteixi la igualtat d'oportunitats per a tot tipus d'estudiants?

12. La bibliografia i els materials utilitzats són adequats per a un alumnat de llengua i cultura heterogènies?

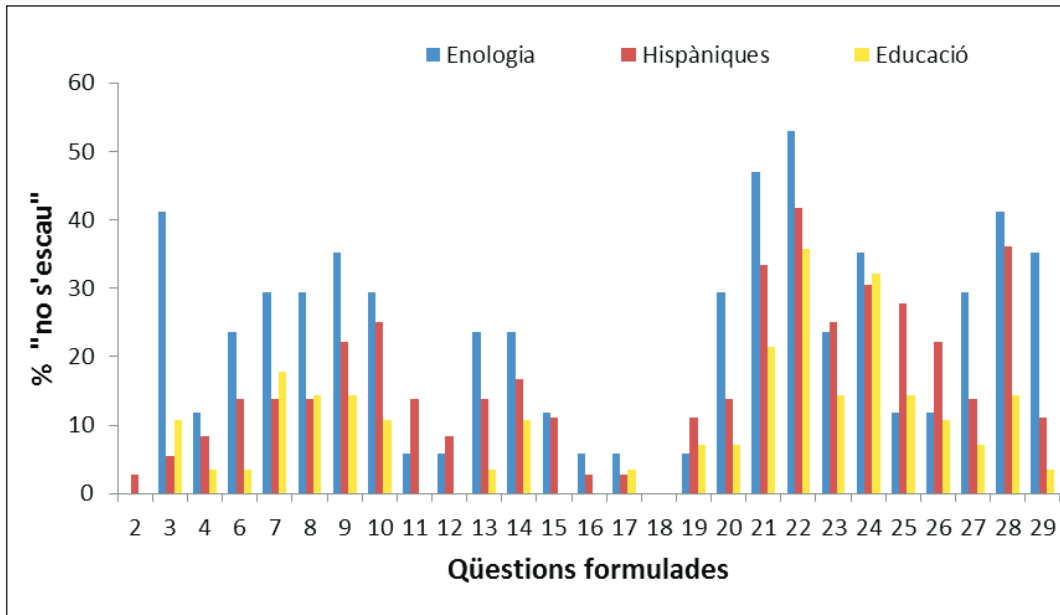
16. Parles i pronuncies amb la suficient cura i a la velocitat adequada perquè el teu alumnat t'entengui perfectament?

17. Presentes la informació o els continguts utilitzant un repertori variat de suports? (exposició oral, material audiovisual, fotocòpies...).

18. Demanes als estudiants que mencionin els conceptes clau o que sintetitzin les idees principals de la teva explicació per comprovar que t'han entès?

En tot cas, la coincidència entre els tres graus apunta a determinats continguts metodològics. D'altra banda, els graus d'Enologia i Llengua i Literatura coincideixen en la percepció d'abordar més que suficientment qüestions generals d'internacionalització, mentre que, en Educació Infantil, el grau es percep com a menor. La figura 2 afina en l'opinió directa de diferents professors envers la idoneïtat dels ítems en les seves assignatures.

Figura 2. Percentatge de professors que han considerat que la pregunta indicada no té sentit en la seva assignatura, en cadascun dels ensenyaments avaluats.

% "no escau"

L'anàlisi global d'aquesta figura porta a la taula 3.

Taula 3. Aspectes que es considera que s'assoleixen en un percentatge molt baix (< 40%) i que més d'un 40% de les assignatures consideren que no escau en aquella assignatura.

	% assolit < 40	% no escau > 40
Enologia	9,13,20,21,22,24,25,29	21,22
Hispàniques	10,21,22,25,28	22 (40%)
Educació Infantil	10,22,24,25,26	22 (35%)

S'observa que les qüestions que plantegen les preguntes 22 i 25 es consideren assolides en un grau molt baix en els tres ensenyaments (< 40%). També es consideren poc assolides les qüestions que es plantegen en les preguntes 10, 21 i 24, com a mínim, en dos ensenyaments:

22. L'assignatura fomenta la col·laboració amb organitzacions locals que treballen en projectes internacionals o en projectes nacionals amb projecció internacional o global?

25. Animes els estudiants a crear un dossier electrònic (e-portfolio) que faci paleses les seves competències interculturals i la seva consciència global?

10. Instes els estudiants a comunicar-se utilitzant mitjans electrònics amb persones d'altres països i del mateix àmbit (estudiants o professionals) per analitzar temàtiques relacionades?

21. Els treballs de recerca dels estudiants requereixen la comparació de pràctiques professionals locals i internacionals?

24. Tens en compte propostes dels estudiants a l'hora de dissenyar criteris d'avaluació pel que fa als objectius internacionals del curs?

Si s'analitza en quin grau aquestes preguntes es consideren oportunes, s'observa clarament que, en el cas de la 22, gairebé tots els ensenyaments la classifiquen com "no escau". Es conclou que donades les característiques, sobretot, dels estudis de grau, però també del tipus d'universitat que, en certs aspectes, difereix força de les universitats de les quals s'ha adaptat el qüestionari, serien ítems eliminables o, almenys, s'haurien d'incloure en un apartat diferenciat de l'anàlisi global. En canvi, caldria afegir a aquest qüestionari alguna pregunta relativa a l'idioma d'impartició de les assignatures, a fi de recollir la diversitat lingüística que s'ofereix, aspecte important no recollit.

Quan, per a cada estudi, es contrasten aquestes respostes amb les de les responsables d'ensenyament, en aquelles preguntes comunes als dos col·lectius es troba força unanimitat, malgrat que també s'identifiquen algunes divergències.

Pel que fa a Llengua i Literatura Hispàniques, sembla important diferenciar entre el grau d'internacionalització i d'interculturalitat de la titulació. Quant a la primera dimensió, tant la responsable de l'ensenyament com els professors enquestats consideren important la internacionalització, però assenyalen que algunes assignatures són difícils d'avaluar en aquests termes a causa de la seva especificitat. En relació amb la segona dimensió, es tracta d'un ensenyament en què és molt present la interculturalitat —de fet s'imparteixen assignatures que analitzen, precisament, la manifestació d'aquesta dimensió en l'art i la literatura— però, de vegades, ho és més de manera subtil que explícita. La percepció dels estudiants de quart de la titulació sobre la internacionalització i la interculturalitat no difereix de manera significativa de la de la responsable (RE) i dels professors: només les respostes a les preguntes 13, 14, 15 i 22 presenten discrepàncies significatives. Les enquestes permeten deduir que el grau presenta més punts forts que dèbils pel que fa a la internacionalització i la interculturalitat, com era de preveure per les característiques dels estudis, per la branca de coneixement a què s'adscriu i per la voluntat que va presidir el disseny de la titulació.

A Enologia, les preguntes del bloc general (2-10) presenten un grau d'assoliment acceptable i no hi ha gaire divergència entre professors i RE, sobretot en aquelles que tenen un major grau d'assoliment. En els continguts de les assignatures i en els materials que s'utilitzen en la docència són els àmbit on més es treballa la internacionalització. La major part de la bibliografia prové de fonts internacionals i es considera

que és adequada per a un alumnat heterogeni tant en cultura com en llengua. L'alumnat internacional aporta experiència i coneixements que el professor utilitza a l'aula per tenir en compte altres perspectives, sobretot en les assignatures específicament de continguts enològics. La interculturalitat es veu menys reflectida. La responsable d'ensenyament confirma aquests resultats i hi afegeix que l'estudi també tracta de qüestions com la qualitat i la sostenibilitat, les quals són importants dins la perspectiva d'un món globalitzat.

En el cas d'Educació Infantil, on es disposa d'una resposta prou elevada dels estudiants d'entre 3r i 4t del grau (68%) i, per tant, es poden contrastar les percepcions del professorat, l'estudiantat i la responsable acadèmica, resulta que, en general, hi ha força acord entre professorat i estudiants. Les respostes en l'apartat general indiquen una baixa i/o dispersa percepció entre els tres agents, tant del caràcter d'internacionalització com d'interculturalitat, a diferència de la percepció clara de la presència de continguts ètics. També es podria incrementar el nivell d'interacció i col·laboració interculturals. En els aspectes relatius a pràctiques docents i avaluació, les quals s'espera que siguin respectuoses amb la interculturalitat i que promoguin la igualtat d'oportunitats entre les diferents tipologies d'estudiants, no sembla que aquests les percebin d'aquesta manera. També els estudiants i el professorat tenen una percepció relativament baixa tant de l'estímul de la mobilitat i de les pràctiques en comunitats diverses com de la participació en esdeveniments multiculturals extracurriculars.

2. Conclusions

Si partim de la base que les competències internacionals i interculturals que els estudiants han d'adquirir impliquen la comprensió de les complexitats dels problemes globals i les perspectives internacionals en diferents àmbits, la capacitat d'aplicar el coneixement disciplinari en un context global i de treballar amb persones d'altres cultures, a més de l'apreciació i la comprensió de la diversitat ètnica i cultural, és necessari, en primer lloc, compartir el marc conceptual que ho fonamenta, així com el corpus de competències específiques que la internacionalització a casa (IaH) considera que formen tal perfil, a més d'organitzar del currículum per aconseguir-ho. La proposta de la qual hem partit per analitzar un currículum internacionalitzat ens sembla una bona eina.

L'aproximació interdisciplinària que s'ha dut a terme es considera vàlida per obtenir un marc conceptual i unes eines que permetin valorar el grau de formació dels diferents titulats per treballar en un món global. Hi ha força acord internacional en la idea que dotar els estudiants d'un currículum per a la "internacionalització" i l'ocupabi-

litat és dotar-los, també, de competències d'“interculturalitat” i de preparació per a una ciutadania global amb vinculació i responsabilitat locals.

Quin és el grau d'internacionalització dels tres estudis que hem analitzat? Considerant l'anàlisi dels mapes competencials, es podria concloure que els aspectes d'internacionalització que cobreixen les competències B6 i C5 és garantiran de manera suficient, en tots tres ensenyaments, mentre que els que cobreix la competència C1 poden presentar alguna dificultat, tot i que les noves normatives catalanes van en la direcció de garantir l'exigència d'un nivell de llengua estrangera B2 en els titulats de les properes promocions (Llei d'acompanyament dels pressupost, Generalitat de Catalunya, 2014). Sembla important, també, identificar quins aspectes de les competències formulades cal incorporar de nou en els currículums.

D'altra banda, concloem que el qüestionari serveix per analitzar el grau d'*internacionalització integral* (Hudzik, 2011) de les titulacions estudiades, tot traient-ne o ubicant-hi de manera diferenciada les qüestions 10, 21, 22, 24 i 25, i mantenint-hi la resta d'ítems, així com la mateixa estructura. El qüestionari indica aspectes que caldria treballar més en cada estudi i, un cop esmenat, seria una eina que es podria utilitzar per generalitzar la internacionalització; òbviament, caldria provar-ne la validesa amb grups mostrals més grans.

La percepció del professorat, de l'RE i dels estudiants en l'autodiagnòstic convida a proposar accions formatives, curriculars i organitzatives que incloguin les de conscienciació sobre els àmbits de la internacionalització integral en els tres col·lectius, i a més la consideració de metodologies que incrementin la interacció i les experiències d'interculturalitat.

Potser el desenvolupament de la competència intercultural demana un tractament més integral. En aquest sentit, alguns models del desenvolupament intercultural, com el de Deardorff (2009), suggereixen que el desenvolupament d'aquesta competència comença amb les actituds fonamentals de respecte, obertura i curiositat que porten a la adaptabilitat i a la flexibilitat dins de diferents contextos culturals i, en definitiva, a la comunicació i al comportament apropiats en les situacions interculturals.

3. Accions posteriors i en curs

Al llarg dels cursos 2014-15 i 2015-16, les accions i les anàlisis han estat evolucionant, entre d'altres, en els sentits següents:

- S'han afegit estudiants a l'aplicació del qüestionari per incrementar la base de recollida de dades, motiu que ha donat lloc al canvi de la participació dels estudis d'Enologia pels de Biotecnologia.

- A partir del contrast d'opinions del professorat i els estudiants, s'està començant a dissenyar una proposta definitiva de qüestionari com a eina utilitzable per a altres estudis.
- Hem iniciat el retorn dels resultats al professorat i als estudiants (grau d'Educació Infantil) i s'estan prenent decisions a partir de les propostes i els resultats recollits.

4. Referències bibliogràfiques

- AQU (2014). Criteris per a l'avaluació de dimensions addicionals en el procés d'acreditació de les titulacions de grau i màster: desenvolupament i inserció professional, recerca i internacionalització. Versió:1.0 (6 de febrer de 2014).
- BEELEN, J., (ed.) (2007). *Implementing Internationalisation at Home, EAIE Professional Development Series for International Educators*. Amsterdam: European Association for International Education.
- BERARDO, K.; DEARDORFF, D. (2012). *Building Cultural Competence: Innovative Activities and Models*. Virginia, Sterling: Stylus Publishing.
- BRANDENBURG (2011). <<http://www.eurashe.eu/wp-content/uploads/2011/10/intlztion-Misconceptions.pdf>>.
- BRANDENBURG, U.; WIT, H. de (2011). "The End of Internationalization". *International Higher Education*, 62, 15-17.
- DEARDORFF, D. K. (ed.) (2009). *The SAGE Handbook of Intercultural Competence*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- DEARDORFF, D.K.; WIT, H. de; ADAMS, T. (2012). *The SAGE Handbook of International Higher Education*. Califòrnia: Thousand Oaks: SAGE Publications.
- WIT, H. de (2011). "Internationalization of Higher Education: Nine Misconceptions". *International Higher Education*, 64, 6-7.
- HUDZIK, J. K. (2011). *Comprehensive Internationalisation. From concept to Action*. Washington: NAFSA.
- LEASK, B. (2012). Internationalisation of the currículum (IoC) in action. A Guide. <<http://www.olt.gov.au/resource-internationalisation-curriculum-action-2012>>.
- LEASK, B.; BRIDGE, C. (2013). "Comparing internationalisation of the curriculum in action across disciplines: theoretical and practical perspectives". *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 43(1), 79-101 Consultat el 1-3-2013 a <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03057925.2013.746566>>.

- LEE, J. J. (2013). "The False Halo of Internationalization". *International Higher Education*, 72, 5-7.
- SORIA, K. M.; TROISI, J. (2014). "Internationalization at Home Alternatives to Study Abroad: Implications for Students' Development of Global, International, and Intercultural Competencies". *Journal of Studies in International Education* 18 (3), 261-282.

Annex 1. Qüestionari per als professors

1. L'assignatura inclou resultats d'aprenentatge de caire internacional i/o intercultural?
2. En quin grau la bibliografia amb què es treballa prové de fonts internacionals?
3. En l'assignatura, es requereix als estudiants l'anàlisi o la comparació de casos i exemples internacionals, globals o relatius a diversos països?
4. L'assignatura té en compte el marc internacional de la disciplina o la professió?
5. L'assignatura afavoreix el coneixement de llengües estrangeres i/o de la diversitat cultural?
6. L'assignatura tracta d'assumptes i qüestions de caire ètic des de la perspectiva d'un món globalitzat?
7. L'assignatura facilita o promou la relació entre estudiants de diferents orígens, cultura i formació?
8. L'assignatura inclou activitats col·laboratives (tallers, taules rodones, debats i seminaris) que afavoreixin la consciència internacional i multicultural?
9. Per al treball en equip, es promou la formació de grups culturalment diversos?
10. Instes els estudiants a comunicar-se utilitzant mitjans electrònics amb persones d'altres països i del mateix àmbit (estudiants o professionals) per analitzar temàtiques relacionades?
11. L'assignatura preveu l'ús combinat de formats, recursos i metodologies presencials, semipresencials i en línia, de manera que garanteixi la igualtat d'oportunitats per a tot tipus d'estudiants?
12. La bibliografia i els materials que s'utilitzen són adequats per a un alumnat de llengua i cultura heterogènies?
13. En aquesta assignatura, es conviden conferenciantes i/o docents de procedència geogràfica, cultural i professional diversa?
14. Utilitzes material amb el qual participin membres de col·lectius (locals o internacionals) d'ètnia o procedència diversa?

15. Et serveixes de l'experiència i els coneixements d'alumnat internacional i/o culturalment divers com a recurs educatiu? (per ex., per conèixer aspectes rellevants de la matèria en altres països, per tenir en compte altres perspectives...).
16. Parles i pronuncies amb la suficient cura i a la velocitat adequada perquè el teu alumnat t'entengui perfectament?
17. Presentes la informació o els continguts utilitzant un repertori variat de suports? (exposició oral, material audiovisual, fotocòpies...).
18. Demanes als estudiants que mencionin els conceptes clau o sintetitzin les idees principals de la teva explicació per comprovar que t'han entès?
19. Tens present que el sentit de l'humor i alguns registres lingüístics (per ex., el col·loquial) poden ser de difícil comprensió atesa la seva alta especificitat cultural?
20. Combines l'avaluació de diversos tipus de tasques individuals i grupals per valorar la competència de l'alumnat per treballar en entorns globals (multilingües/multiculturals)?
21. Els treballs de recerca dels estudiants requereixen la comparació de pràctiques professionals locals i internacionals?
22. L'assignatura fomenta la col·laboració amb organitzacions locals que treballen en projectes internacionals o nacionals amb projecció internacional o global?
23. Promous l'assessorament entre estudiants i entre estudiants i experts externs?
24. Tens en compte propostes dels estudiants a l'hora de dissenyar criteris d'avaluació pel que fa als objectius internacionals del curs?
25. Animes els estudiants a crear un dossier electrònic (e-portfolio) que faci paleses les seves competències interculturals i la seva consciència global?
26. Animes els estudiants a unir-se a associacions/organitzacions internacionals vinculades amb la seva professió/disciplina?
27. Promous entre els estudiants estades internacionals perquè facin estudis, pràctiques o cooperin?
28. Es promou la interacció amb comunitats diverses mitjançant períodes de pràctiques o algun altre tipus d'activitats fora del campus?
29. Promous o afavoreixes la participació dels estudiants en esdeveniments multiculturals extracurriculars?
30. Si us plau, escriu aquí els comentaris que vulguis fer sobre les preguntes o qualsevol tema que hi estigui relacionat.